

Становище

по въпрос на тема „Работещи институции – фактори за развитие“

Ефективни механизми за предотвратяване на корупция, конфликт на интереси и други форми за злоупотреби в публичната власт

Iustitia civitatis fundamentum / Справедливостта е основа на обществото

По данни на Gallup World Poll и World Happiness Report¹ за периода 2013-2015 България заема 129-то място от 157 държави по отношение на щастието на населението в определената държава. Факторите, при формиране на статистиката, са няколко, но като основен в нашия случай е поставена корупцията и липсата на справедливост. Тенденцията се запазва и в доклада на Transparency International², анализиращ наличието на чувство за корупция – там заемаме 69 място от 168 държави. Прави впечатление, че държави, раздирани от редица конфликти, като Ирак, Сомалия и Украйна са на по-предни позиции от България. Нещо повече – в редица свои доклади Европейската комисия (включително и в последния) споменава, че България „редовно се нарежда сред държавите — членки на ЕС, в които има най-засилено усещане за наличие на корупция“³.

Видно е, че темата за предотвратяване на корупцията и други форми за злоупотреби в публичната власт е от изключително значение за българското общество и въвеждането на ефективни механизми за предотвратяването на подобни действия е от значение за бъдещото развитие на държавата. При идентифицирането на подобни механизми първо трябва да разгледаме актуалната нормативна уредба. Легална дефиниция на корупцията липсва, а уредбата се характеризира с разпокъсаност из различните нормативни актове. Разпоредбите на **Закона за администрацията**, в частта за Главния инспекторат към МС, разглеждат правомощията на Инспектората (чл. 46а, ал.2, т. 4 и 5), обща разпоредба срещаме и в **АПК** (чл. 107, ал.4). От значение е и **Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси** и **Закона за публичност на имуществото на лица, заемачи висши държавни длъжности**. На следващо място трябва да обърнем внимание и на **Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015-2020**, създадена по препоръка на Доклада на Европейската комисия за напредъка на България по Механизма за сътрудничество и оценка от януари 2015 г, където са заложили 6 приоритетни точки и мерките за прилагането им.

Заедно с нормативната уредба внимание трябва да бъде обърнато и на опита на други държави във връзка с борбата с корупция. Тук съпоставката с Румъния е изключително интересна, с оглед на факта, че северната ни съседка също бе обект на контрол от страна на

¹ http://worldhappiness.report/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/HR-V1_web.pdf

² <http://www.transparency.org/cpi2015>

³ http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2016_40_bg.pdf

Съвет по правни въпроси и вътрешна политика

мониторинговите доклади на ЕК и от друга страна водеше класациите за корупция, заедно с България. С направените реформи и създаването на Националната дирекция за борба с корупцията (*Direcția Națională Anticorupție*), Румъния може да се похвали с осъждането на над 1250 високопоставени държавни служетели, един премиер, бивши кметове, 5 министри, 16 депутата, 5 сенатора и събрани 431 милиона евро от борба с корупцията.⁴ Ситуацията в България контрастира с **липса на резултати** и твърде бавни реформи. Знакови дела биват провалени, руши се и се накърнява авторитета на държавната администрация и държавните институции в очите на гражданите, унищожават се бизнес средата и се пречи въобще на нормалното развитие на държавата. В заключителния си доклад Центъра за изследване на демокрацията твърди, че: *„корупцията в България е придобила системен характер, функционира като допълнителен данък за публични услуги, а държавните институции на практика са приватизирани от техните служители“*. Повече от очевидно е, че има нужда от нови, по-ефективни механизми, които да бъдат използвани срещу корупцията.

Вижданията ми, като млад човек, за ефективните мерки на противодействие на корупцията в публичната власт се групират в следните точки:

1. Политическа воля:

Поставянето на ясни цели и приоритети в борбата с корупцията е основен фактор за по-нататъшните действия на държавата. Повечето от тях са заложили в гореспоменатата Национална Стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015-2020. Но основният и най-важен механизъм в тази насока е абсолютната гражданска нетърпимост към корупцията и всякакви други форми на злоупотреба в публичния сектор. В тази насока е свързана и организацията на различни информационни кампании и изучаване на негативното влияние на корупцията още в училище.

Освен това гражданите трябва да изискват необходимата политическа воля за промяна. Законодателната власт, в лицето на Народното събрание, е длъжна да приеме нужните промени, които дори са подробно описани от Европейската комисия в мониторинговите доклади и препоръките към България.

По думите на Комисията изпълнението на препоръките е *„ключов тест за решимостта на България“*. Въпреки това лошо впечатление прави факта, че първият законопроект за борба с корупцията не стигна дори второ четене в Народното събрание. С известни промени бе внесен втори път (на 30.06.2016) под името **Законопроект за предотвратяване на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество** и този път бе приет на първо четене. Но с оглед на изминалите събития в края на годината и последващата политическа/парламентарна криза бъдещото на закона не е ясно.

2. Законодателни изменения:

Разпоредби, регулиращи борбата с корупцията, са налице и в момента, но прави впечатление, че липсва единен и цялостен акт, регулиращ материята.

---

⁴ <http://www.pna.ro/faces/obiect2.jsp?id=250>

Съвет по правни въпроси и вътрешна политика

Съгласно разпоредбите на Закона за нормативните актове (чл.3, ал.1) чрез закон се регулират обществени отношения, поддаващи се на „трайна уредба“. Такива са и антикорупционните отношения. Опит в тази насока бе направен с внесения Законопроект за предотвратяване на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество. С него за първи път се дава и легална дефиниция, какво е корупция (чл.2, ал.1).

3. Създаване на нов независим антикорупционен орган:

Ситуацията е идентична с нормативната уредба. Към момента има доста различни органи, борещи се с корупцията, но не взаимодействат напълно помежду си. Ето защо спрямо гражданите се създава усещане за бюрокрация, за т.нар „прехвърляне на топката“ от една институция на друга. Важността на единен, централизиран и независим антикорупционен орган се признава също от ЕК. Успешен пример в тази насока имаме и от Румъния – Националната дирекция за борба с корупцията. Гореспоменатият законопроект също предвижда създаването на подобен орган – Национално бюро за предотвратяването на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество.

4. Борба с дребната корупция

Условно корупцията се разделя на дребна и голяма (според размера на даваните облаги). Но това, което е дребно за едни, е голямо за други. В повечето случаи дори дребната корупция в публичната власт е в „най-близък досег“ с гражданите. Ето защо услугите на администрацията трябва да бъдат максимално дигитализирани, човешкият фактор да бъде максимално ограничен.

5. Създаване на процедури за граждански мониторинг

Процедурите се изразяват в подобряване на знанията и уменията на структурите на гражданското общество за прилагане на граждански контрол и наблюдение върху дейността на публичния сектор. Включително и под формата на информационни кампании.

6. Достъп до информация

Разбира се, за устойчивост на тези мерки, ще може да се говори само, ако бъде доказана тяхната ефективност и гражданите бъдат информирани за конкретните резултати.

Ниското равнище на информираност само по себе си се превръща в проводник на съмнения за корупция, защото подхранва нагласата, че „нищо не се прави“. Показателно е, че дори хората, които се чувстват запознати, не могат да посочат конкретни примери за противодействие.

Информирането на гражданите за наличието на ясни, достъпни и с бърза обратна връзка начини за подаване на сигнали би имало изключително позитивен ефект – не само за активизиране на гражданския контрол, но и за намаляване на доминиращото усещане, че не се полагат достатъчно усилия за противодействие на корупцията.

В заключение бих искал да кажа, че високи нива на корупция се борят единствено и само с абсолютна гражданска нетърпимост към тях. Всеки гражданин трябва да осъзнава унищожителното влияние на това явление и най-важното – да не бъде част от него (пряко или косвено).

Симеон Стойчев